

METHODOLOGICAL TOOL FOR SIMULATION MODELING IN STUDENT PROJECT ACTIVITIES

МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ ІМІТАЦІЙНОГО МОДЕЛЮВАННЯ У СТУДЕНТСЬКІЙ ПРОЄКТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Larysa Kozlovska¹

Victoria Cholan²

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-651-5-25>

Abstract. This scientific study aims to identify the factors that necessitate the transformation of the methodological potential of higher education, particularly in the field of the academic discipline “Ukrainian Studies,” when examining the module “Language and National Identity” at a non-specialized university. A significant, innovative, and technological method of teaching/learning Ukrainian studies disciplines for all native participants in the educational process in modern higher education institutions, both in Ukraine and those who were forced to leave the country, is student project work, where the teacher takes on the role of an “advisory voice.” Project-based learning as an innovative educational technology correlates with a creative hub. The basic concept of a hub in the educational sphere is endowed with the combined meanings of a training center, where conditions are deliberately created for the introduction of a methodological tool for simulation modeling of social, cultural, or business activities, similar to a complex real model, through coworking, training, and webinars. *The purpose.* This study aims to show how the project activity method contributes to the identification and elimination of such factors, to substantiate and, using a specific linguistic and pedagogical experiment, to verify the effectiveness of simulation modelling as a promising tool for

¹ Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Head of the Department of Business Linguistics,
Kyiv National Economic University on named after Vadym Hetman, Ukraine

² Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor Department of Business Linguistics,
Kyiv National Economic University on named after Vadym Hetman, Ukraine

organising student project activities. *Methodology.* The research on the topic utilised methods of pedagogical design, which involves the use of simulation models in teaching students to improve their communicative competence; the method of discourse analysis, since it concerns not only oral or written communication, but also its socio-cultural context; the method of observation and comparison, which enables an understanding of the individual characteristics of participants in the project activities. *Results.* Simulation modelling of specified parameters of real multi-format communication using the tool of staging typical specialised communication situations within a creative hub organised in physical and virtual space for teaching Ukrainian studies is the dominant universal method of productive project activity for students. Project activities within the course contribute to the transformation of theoretical concepts of national identity into practical professional competencies, forming conscious specialists capable of effectively operating in a Ukrainian-speaking business environment. Systematic use of the proposed methodological tool ensures a high level of engagement among first-year students, stimulating their critical thinking and responsible attitude towards language as an integral part of personal and national success. *Practical implications.* To study such a complex cognitive discipline as “Ukrainian Studies” in higher education, in accordance with the focus areas “Ukraine – Language,” “Ukraine – Ethnicity,” “Ukraine – History,” and “Ukraine – Nation,” an educational hub with a mandatory method of simulation modeling of given real specialized communicative situations is a fundamental/most effective framework – more precisely, a ready-made framework for staging typical situations of verbal communication, where functional types of communication are used, tailored to the relevant business areas and specific forms of public consciousness. Therefore, in the programmatic dimensions of Ukrainian studies, where the focus is on the module “Language and National Identity,” staging emerges as a universal methodological tool. *Value /originaliy.* Simulation modeling of specified parameters of real multi-format communication using the tool of staging typical specialized communicative situations within a creative hub organized in physical and virtual space for teaching Ukrainian studies is the dominant universal method of productive project activity for students.

1. Вступ

Мова є фундаментальною основою ідентичності етносу, оскільки формує унікальний світогляд та систему цінностей кожного громадянина. Для майбутніх фахівців будь-якого профілю розуміння мовного коду нації – це запорука успішної професійної комунікації, складник стратегічного менеджменту та основа корпоративної етики. У сучасних умовах глобалізації питання національної самоідентичності стає не лише культурним, а й стратегічним чинником стабільності держави. Роль освіти, зокрема мовної, у цьому процесі важко переоцінити. Проте навчальні дисципліни з актуалізованим змістом увиразнюють усе більш очевидну неспроможність традиційних методик: вони не приводять до помітного прогресу в освоєнні закономірностей практичного використання різнорівневих мовних ресурсів, зорієнтованих на досягнення передбачуваного прагматичного результату залежно від особливостей сфери спілкування.

Інтегрована навчальна дисципліна «Українознавство», що належить до комплексної галузі гуманітарних знань, зокрема її модуль «Мова і національна самоідентичність», спрямована на поглиблення розуміння ролі мови як інтелектуального й репутаційного капіталу, що забезпечує конкурентоспроможність національних підприємств, зростання рівня лояльності клієнтів, відчуття ближчого зв'язку з брендом, прагнення до співпраці міжнародних компаній у сучасному бізнес-середовищі. Дотримання законодавчих вимог щодо використання української мови в бізнес-комунікації є важливою компонентою підтримання рівня національної ідентичності.

Традиційна схема подання / сприйняття навчального контенту у вищій школі, розроблена свого часу в дидактиці й перенесена в методику, містила дві позиції – того, хто навчає, і того, хто навчається, об'єднаних організаційно-педагогічною діяльністю викладача, – відповідала загальному завданню інформування студентів про об'єкт вивчення і спорадичного застосування поданого матеріалу на практичних прикладах. З огляду на цю схему обов'язковими етапами семінарських або практичних занять у вищій школі подекуди ще й досі вважають індивідуальне, часом рандомне, опитування студентів для перевірки результатів індивідуальної роботи чи домашнього завдання, пояснення нової модульної теми, так зване «закріплення» нового мате-

ріалу через тестування чи інші вправи. Варто згадати, що американські методисти, які започаткували експериментальний напрям методики в освіті, вважали, що етап заняття, присвячений перевірці результатів самостійної або домашньої роботи шляхом тестування, не може бути репрезентативним чи навіть достовірним, оскільки метод тестів приховує індивідуальність студентської особистості. Водночас можливі усілякі випадковості у станах їхньої сприйнятливості, зумовлені різними факторами. Визначенню й усуненню таких факторів сприяє метод проєктної діяльності студентів, який імпліцитно кореспондує із методом «великих чисел» (значної кількості експериментальних спостережень) – матеріалу, що дозволяє стабільно передбачити результат у ситуаціях, де окремі елементи можуть бути випадковими.

З цього випливає, що хоча схема подання / сприйняття навчального контенту при вивченні модуля «Мова і національна самоідентичність» у непрофільному університеті має і освітньо-прагматичні, і комунікативні цілі, вона давно обмежилася шаблоном-штампом, сліпо копійованим трафаретом, який, зважаючи на експертний аналіз тенденцій сучасного освітнього процесу у ЗВО, чи й варто наслідувати викладачам, зорієнтованим на досягнення практичних результатів. Апостеріорі зрозуміло, що методики, розроблені для традиційної схеми заняття, справедливо вважають суто емпіричними, оскільки вони відповідають формулі «чинили так, і виходило погано; почали вчити інакше, і наслідки покращали». Запити сучасної освіти не можуть задовольнити навіть різновиди методик, основаних на комунікативності, що виникають як реакція на сукупності архаїчних прийомів, алгоритмів, але не є системними репрезентантами якісно нової цілісної процедури досягнення поставленої мети, здатної охопити весь цикл викладання гуманітарних дисциплін у ЗВО. Таке становище свідчить про необхідність корінної перебудови й раціоналізації усього навчально-методичного потенціалу вищої освіти, наприклад у царині навчальної дисципліни «Українознавство», що є складником циклу загальної підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти різних освітніх програм непрофільного економічного університету.

Принагідно наголосимо на врахуванні основоположних прагматичних *принципів*, що регламентують реалізацію ефективної методики, максимально придатної для викладання гуманітарних дисциплін:

– Принцип практичної спрямованості мети навчання, якою визначені зміст навчального процесу, види мовленнєвої діяльності, призначені для засвоєння студентами, відбір блоків навчального матеріалу, у яких потенційно зацікавлені фахівці різних сфер професійної діяльності держави.

– Принцип синтаксичної основи в поданні навчального матеріалу. Згідно з цим принципом усі лексичні, морфологічні маркери стилістичних різновидів текстів, приурочених до відповідних стандартних ситуацій, подають обов'язково у складі синтаксичної структури відповідної конструкції, завдяки чому формуються необхідні мовленнєві навички та вміння.

– Принцип функціональної диференціації і послідовності відбору й подання мовного матеріалу при навчанні гуманітарних дисциплін. Цей принцип передбачає практичну зорієнтованість стилістично стратифікованих засобів мовленнєвої діяльності студентів на прагматичні потреби обмеженої множини типових комунікативних ситуацій.

– Принцип ситуативності полягає в ситуативно-тематичному доборі й представленні навчального матеріалу, чия організація спрямована на імітацію обмеженої множини стереотипних комунікативних ситуацій, де домінують певні, передусім стилістично марковані, мовні конструкції. Засвоєння навчального матеріалу відбувається через відпрацювання безпосередньої практики вживання у вербальних контактах стилістично маркованих мовних конструкцій відповідно до схем обмеженої множини комунікативних ситуацій.

Відомо, що сучасна макросистема вищої гуманітарної освіти і у філологічних, і в непрофільних закладах вищої освіти стикається з гострою проблемою інформаційного пресингу, зумовленого надлишком різної інформації, з одного боку, та труднощами в пошуку якісної, достовірно спеціалізованої інформації, з іншого боку. Тож актуальну методику навчання мови необхідно створювати з урахуванням двох першорядних умов:

- надійного лінгвістичного обґрунтування;
- фундаментальних властивостей мови, з-поміж них – ефективного спілкування, що є однією з першорядних передумов існування людини, оскільки перманентно упродовж життя супроводжує її свідому діяльність.

2. Концепти метатеоретичного рівня у параметрах українознавчого модуля «Мова і національна самоідентичність»

До метатеоретичного рівня зараховуємо передусім концепт *українознавство* як комплексну спеціальність гуманітарних наук у ЗВО, що передбачає системне вивчення культури України, де домінантне місце відведено українській мові в широкому діапазоні навчальних дисциплін і їхніх компонентів. Українознавство – це система наукових знань про Україну, структурованих за конценраами «Україна – мова», «Україна – етнос», «Україна – історія», «Україна – нація» і т. п. Українознавство є формою пізнання та самопізнання, виховання та самовиховання особистості, а отже, у вищій школі – філософською основою інтеграції всіх навчальних дисциплін [2, с. 380–382].

З точки зору інтегративної взаємодії науково-навчальних напрямів, у їхньому фокусі – віддзеркалення в мовленнєвій діяльності рідною мовою передусім закономірностей і тенденцій мовної системи, етнічної свідомості, менталітету, національного характеру, матеріальної та духовної культури народу, що поєднує віру, історію, міфологію, фольклор, художні, наукові, офіційно-ділові, публіцистичні тексти.

Деякі дослідники схильні розглядати українознавство як дискусійний етнолінгвістичний напрям у мовознавстві, що базується на співвідношенні мови й духовної культури, мови й історії, мови й народного менталітету, мови й народної творчості, їхнього взаємозв'язку та різних типів їхньої кореспонденції [18; 19].

Наголосимо на тезі Є. Бартмінського, що українознавство, у фокусі якого особливості історично розвинутої національної самосвідомості народу як носія мови, самої мови, маніфестованої у мовленні, і культури в сукупності її семіотичних знакових репрезентацій, обмежується *однією* знаковою мовно-семіотичною системою [11, р. 10–11].

Мета вивчення модуля – пізнати Україну та українство як етнос, що є основою історичного розвитку мови, єдиного історико-культурного українськомовного простору, сформувані у здобувачів вищої освіти системні знання про мову як основний інструмент національної самоідентифікації в сучасному поліетнічному глобальному середовищі.

У викладанні дисципліни використані різні традиційні та сучасні методи і технології, зокрема кейс-метод, робота в групах, цифрові інструменти, покликані сприяти досягненню *мети* проєктної діяль-

ності студентів – впровадити алгоритм імітаційного моделювання комунікативних контактів українською мовою у бізнес-ситуаціях, частотних для економічної сфери України. З метою узгоджені *практичні завдання* – навчити моделювати типові ситуації професійної комунікації, де мова є інструментом подолання конфліктів або досягнення бізнес-цілей, та *розвиткове завдання* – сприяти вдосконаленню навичок командної роботи та публічного захисту власних проєктів. З-поміж очікуваних результатів – уміння застосовувати імітаційне моделювання для прогнозування результатів мовної політики на підприємстві; навички презентації проєктів, що демонструють ціннісне ставлення до національних атрибутів у діловому середовищі; опанування методики імітаційного моделювання для вирішення прикладних завдань у професійних секторах.

Отже, подолання застарілих дидактичних шаблонів вимагає від сучасного викладача впровадження інноваційних моделей навчання, завдяки яким тематичний модульний матеріал подається не як об'єкт абстрактних розумувань, а як плідний спосіб реального спілкування у спеціалізованих ситуаціях. Подібні моделі передбачають, що здобувач освіти є не пасивним споживачем інформації, а активним суб'єктом проєктної діяльності.

Дотримання принципів, які регламентують реалізацію ефективної методики, передусім принципів ситуативності та практичної спрямованості через імітаційне моделювання, дозволяє перетворити мовне навчання на динамічне творення реальних професійних контекстів, з якісним засвоєнням галузевої термінології, фокусуючи увагу майбутніх фахівців на затребуваних комунікативних компетенціях.

3. Чинники трансформації сучасних методичних концепцій

Для ефективної реалізації змісту дисципліни «Українознавство», тобто такої, що викликає зацікавленість студентів і прагнення до активної роботи над засвоєнням і практичним застосуванням мовного матеріалу, потрібно уникнути невиправданої теоретизації навчання, зрозумілої схоластичності – якостей, зумовлених відірваністю традиційних методичних концепцій від реального комунікативного повсякдення інформаційно-цифрової революції. Усі опитування студентської аудиторії засвідчують, що у здобувачів освіти зникає будь-який інтерес

до вивчення суто теоретичних дисциплін. У царині специфічних особливостей переходу до нового етапу розвитку людства, який прийнято називати інформаційним суспільством, західні дослідники виокремлюють показник корінної трансформації самої природи людського спілкування, сприйняття дійсності. Завдяки сучасним засобам зв'язку, цифровим інструментам та технологіям і відбуваються згадані трансформації. Символом інформаційного суспільства, що формує його «обличчя» і вважається його базовою структурою, стає мережа «Інтернет». Якщо ставити знак рівності між інформаційним і мережевим суспільством, до чого схильні соціологи, то інтернет можна розглядати ще і як технологічний базис чи організаційну модель такого суспільства. Безумовно, необхідно зважати на глобальну трансформацію інформаційного, у тому числі освітнього простору двадцять першого століття, де завдяки всеосяжній мережі можуть сполучатися особовий, реальний і безособовий, віртуальний види вербального спілкування, представлено безліч цікавої та корисної інформації, що стосується проблем і питань науки, освіти загалом та конкретних галузей, дисциплін. Йдеться про нові функції, яких набуває інформація в постіндустріальних суспільствах нового типу, де завойовує нові сектори в життєдіяльності держав, громад, у людських стосунках. За визначенням К. Артура, засоби масової інформації нині відіграють роль провідного продуцента смислів і образів, внаслідок чого людина у свої оцінках і ситуаціях прийняття певних рішень спирається не на власний емпіричний досвід, а, імовірно, на досвід опосередкований, так званий медійний [11, р. 9]. У цьому просторі прагнуть проводити значну частину свого життя десятки мільйонів людей, переважну частину яких становить саме молодь.

Отже, сучасний інтернет надає виняткові можливості для максимально широкого розповсюдження знань, зокрема і в параметрах модуля «Мова і національна самоідентичність»: комунікативно-інформаційні технології розкривають сьогодні як для викладачів, так і для студентів, небачені досі перспективи відносно доступного, інтерактивного, цікавого, навіть захопливого викладання змісту статичних дисциплін, креативної організації навчального процесу. Хоча треба визнати, що контекст, у якому вища школа може використовувати інформаційно-комунікативні технології, складний і далеко не одно-

значний. Адже, з одного боку, гостро стоїть питання надлишковості інформації, що здійснює інформаційний пресинг на студентську ментальність, з іншого боку, якісну, достовірну і при цьому лапідарно оформлену інформацію знайти нелегко.

Вважаємо тенденції розвитку і практичний досвід створення й використання тематично зорієнтованих інтернет-ресурсів одним із важливих *факторів*, що спричиняють необхідність трансформації методик викладання аспектів українознавства.

Другим, причому багатограним *фактором*, який зумовлює нагальну потребу інноваційної технологічної трансформації методик викладання / вивчення українознавства в обсязі освітнього процесу вищої школи України, вважаємо поширення явища *ентропії*, характерного для сьогоденного студентського середовища в Україні, де населення страждає від війни, та поза її межами, переважно у європейських вищих навчальних закладах [8, с. 130–147; 4, с. 80–8; 5].

У численних наукових розробках, що стосуються взаємодії різних суспільних угруповань, *ентропія* тлумачиться як міра внутрішньої невпорядкованості системи, показник її системної невизначеності, нерівноваженості, незбалансованості, внутрішнього хаосу, іншими словами, мірою невизначеності ситуації [6, с. 142–148].

Уточнимо, що під суспільним чи соціальним угрупованням треба розуміти відносно цілісну динамічну множину людей, об'єднаних спільними умовами життя, територіями, інтересами, цілями, цінностями, приналежністю до певних соціальних інститутів, сферою і родом діяльності. Кожна соціальна спільнота, як-от нація, народ, сім'я, трудовий колектив, студентський соціум, що є носієм національних культурних традицій (у широкому розумінні цього терміна, разом із традиціями навчання), також є суб'єктом комунікативного контактування, посередником між індивідом та суспільством.

У сучасних українських студентських спільнотах, де комунікативне контактування відбувається за обов'язковою двовекторною схемою прямого (згори вниз) й зворотного (знизу вгору) зв'язку між «суб'єктом – адресантом викладання (викладачем) → ← суб'єктом – адресатом – об'єктом викладання / навчання (студентом)», фактори ентропії, увиразнені форматом традиційної освітньої моделі, набувають особливо негативної специфіки в умовах війни. Серед основних

причин треба виокремити, по-перше, болісний досвід онлайнного навчання під час пандемії COVID-19 з блокуванням транспортних засобів, по-друге, страшний посттравматичний досвід воєнного стану на Батьківщині: невизначеність і сучасного, і майбутнього, повітряні тривоги і т. п., переховування в укриттях, зазвичай непридатних для тривалого перебування, масовий відтік дітей та студентської молоді від війни за межі України.

Варто уточнити, що якраз онлайн-формат модулів українознавчої дисципліни, попри деякі позитивні характеристики, доступний лише за умови використання інноваційних високотехнологічних мультимедійних інтернет-засобів (гаджети, відео, чати, сайти, портали). Адже через певну статичність змістового наповнення тематичних модулів цієї дисципліни навчання вимагає напруженої самодисципліни як студента, так і викладача, навантажує зір, зменшує соціалізацію порівняно з навчанням в аудиторіях, фізично утруднює можливість зосередження на тематичному фрагменті заняття. Отже, навчання у віртуальному просторі змушує до пошуку організаційних підходів і нових прогресивних методик, зорієнтованих на встановлення оптимального обсягу віртуальної навчальної комунікації в асинхронному режимі. Подібні методики мусять спиратися на синергію різних форм подання навчальної інформації із врахуванням синтезу індивідуальних і колективних потреб студентської аудиторії, як-от урізноманітнювати послідовність демонстрації текстових блоків, зображень динамічними відео, звуковими коментарями тощо.

Акцентуємо увагу ще на одній першорядній для студентського сьогодення передумові навчального процесу – необхідності пошуків доступного житла й роботи, що дозволяють відвідувати заняття і при цьому заробляти на життя.

Як в Україні, так і за її межами, переважно в європейських країнах, поєднання навчання й роботи стає запорукою просто фізичного виживання, оскільки вирішує проблеми оплати навчання, оплати житла, харчування, і, що не менш важливо, забезпечує функціонування девайсів, украй необхідних для навчання із застосуванням високотехнологічних електронних гаджетів: від USB-модемів, флешок, GPS-навігаторів, бездротових навушників, джойстиків, смарт-годинників до смартфонів, планшетів, ноутбуків та складніших

комп'ютерних систем [7, с. 63–72]. При цьому відомі статистичні дані, коли роботодавці, користуючись соціально незахищеним становищем українських студентів, вимагають від них працювати або повний робочий день, або в нічні, точніше, передранішні години доби. Порушення встановленого в навчальному закладі розкладу занять створює загрозу відрахування, а навчання за індивідуальними графіками керівництво європейських вишів дозволяє в поодиноких випадках. Водночас підтримка від держав у вигляді стипендій зовсім недостатня, аби мати змогу зосередитись на навчанні, творчості, участі у громадському житті вищого навчального закладу [8, с. 130–147].

Беручи до уваги зазначені факти, можна говорити про конкретні перешкоди не лише для урізноманітнення чи динамізації навчального процесу за рахунок інноваційних технологій, але й про унеможливлення самих когнітивно-ментальних передумов упровадження технологічних трансформацій викладання / навчання через поглиблення ентропії у студентському середовищі, спричиненої фізичною і психологічною перевтомою, мінімалізацією періодів сну й ширше – відпочинку, інформаційного перенасичення, врешті інтелектуальним і емоційним «вигорянням» студентів через надмірні додаткові навантаження [5].

Підкреслимо, що саме в головному суб'єкта – адресата – об'єкта навчальної діяльності, узагальненого представника студентського соціуму послаблюється здатність сприйняття, розуміння тематичних блоків навчальних дисциплін, поданих статично, згідно з традиційною, стаціонарною чи гібридною моделлю навчання, реалізацією інтерпретаційного потенціалу під час лекційних, семінарських і практичних занять, формуються сталі негативні оцінки на будь-якому етапі динамічної взаємодії «викладач – студент», «викладач – студент – студенти».

У такому контексті увиразнюється глобальний ризик, що алгоритм неякісного навчання, яке базується на усталених традиційних методах подання матеріалу, може негативно вплинути на досягнення бажаного фахового рівня. Також ускладниться подальша професійна діяльність студентів, задля вибору якої були у прямому розумінні принесені жертви, оскільки важко буде знайти гідну роботу за спеціальністю. Адже отримані фрагментарні знання часто унеможливають

достойне входження на ринок праці, що відповідає отриманій освіті [8, с. 130–147].

На підтвердження цієї тези наводимо дані Звіту з моніторингу працевлаштування випускників вищої та фахової передвищої освіти за 2022 рік, оприлюднені Міністерство освіти і науки України: станом на кінець 2022 року відсоток випускників бакалаврських програм, працевлаштованих за спеціальністю «гуманітарні науки (крім філології)», сягав 44, 76%, у кластері «освіта (крім філології)» – 49,40%, за спеціальністю «філологія» – лише 30,39% (а в попередньому 2021 році – 48, 98%) [1, с. 10–12].

Не менш важливим, а, на нашу думку, першорядним фактором пошуку та упровадження в освітні процеси креативних методик є феномен, зумовлений перманентним стресом студентів передусім в Україні, а також тих, хто навчається у вищій школі поза її межами, переважно в Європі, – феномен *прокрастинації* – стабільного заниження самооцінки, спричинений синдромом *вивченої безпорадності*.

Цей синдром був відкритий, досліджений як *«learned helplessness»*, авторизований і описаний у наукових працях ще в шістдесятих роках минулого століття американськими нейропсихологами з Принстонського університету Мартіном Селігманом і Стівеном Майерсом [16; 18; 19].

За нашими спостереженнями, щодо до українських студентів як у країні, так і за її межами, можна говорити про психічний стан, при якому, за висловом О. Д. Леонтєва, людина не відчуває зв'язку між докладеними до оволодіння навчальною інформацією зусиллями і очікуваним результатом [14].

Сформований унаслідок посттравматичного досвіду синдром вивченої безпорадності виявляється в дефіциті мотивації навчання, іншими словами, особі видається нецікавою і непотрібною дисципліна, примітивним або безнадійно застарілим навчальний план, заважкою для сприйняття тема лекції, рутинними практичні заняття. Так індивід втрачає перспективу оволодіти навчальними завданнями і взагалі отримати освіту у конкретному навчальному закладі.

Не викликає сумнівів, що стереотипні прийоми інтенсивного навчання українських студентів гуманітарних наук і у вишах України, і у вишах Європи, які провають втрату інтересу до навчальної дисци-

пліни, послаблення умінь сконцентрувати увагу, запам'ятати, проаналізувати, синтезувати тематичну інформацію, можуть викликати когнітивний дисбаланс, психологічну дезорієнтацію внутрішнього світу студентської особистості, навіть знецінення традиційних констант на рівні індивідуального та навіть колективного мислення.

Варто додати, що у контексті синдрому вивченої безпорадності мотивація часто тлумачиться вченими як «каузальна атрибуція», тобто суб'єктивна готовність особистості корінним чином трансформувати свій перцептивний механізм: знаходити інтерес у конкретному секторі навчання, змінюючи його оцінку на безумовно позитивну, будувати ціннісний «образ» навчальної дисципліни, спрямовувати свої внутрішні сили на її розуміння та глибоке сприйняття [15]. Саме досягненню «каузальної атрибуції» сприяють новітні інноваційні інформаційно-технологічні методики навчання.

Варто навести реальний приклад подолання девіантних реакцій як індекс ентропійного стану реципієнта вищої освіти в українському економічному університеті при засвоєнні тематичної інформації модуля «Мова і національна самоідентичність» дисципліни «Українознавство» за рахунок використання інноваційних методичних інструментів.

Йдеться про слухання «Пісні про рушник» – поетичного твору, написаного знаменитим українським поетом Андрієм Малишком і покладеного на музику уславленим українським композитором Платоном Майбородою спеціально для художнього фільму 1959 року «Літа молодії», переконливо репрезентативного щодо маркерів української ідентичності. Музичний ореол до віршованого тексту, за дещо пафосним висловленням студентів, «сліпив очі душі» і витискав розчулені сльози. Цілком зрозуміло, адже пісенна лірика Платона Майбороди – глобальне явище у розвитку національної музичної культури України.

На початку заняття студенти отримали завдання виділити константи – незмінні традиційні вербалізовані етнічні духовні цінності українського народу, заковані в органічній синергії текстових одиниць вірша «Пісня про рушник», музичного супроводу, народних танцях, маніфестованих сюжетними фрагментами фільму, що переконливо показують традиційні життєві засади, життєвий устрій українців.

Вишитий рушник представлений авторами фільму у двох площинах. Насамперед як маніфестований текстом пісні етнічний для українців символ дорогоцінного материнського спадку, що є материним благословенням на щасливі, сповнені досягнень власні життєві шляхи. Водночас і як старовинний український національно-культурний артефакт, що містить у собі інформативний зміст про традиції титульного на території сучасної України етносу: обидва кінці рушника, зав'язані на руках наречених, єднають дві долі, хлопця та його дівчини. Увагу студентів зосереджено на походженні і значенні власне лексичної одиниці національної мовної системи, що номінує зазначений артефакт – рушник. Ця лексема наочно демонструє зв'язок з праслов'янським коренем **rǫk-/*rǫč-* – зі значенням *ручникъ*, де внаслідок історичних граматично-фонетичних процесів, зокрема дисиміляції перед *n*, звук *ч* змінився на *ш*. Існує версія, що давній праслов'янський корінь цієї лексеми спільний із дієсловом «рушати», що вказує на рушник як неодмінний, по суті, ритуальний, атрибут східних слов'ян – предків сучасних українців, які відправлялись – вирушали – у далеку дорогу, маючи при собі частку батьківського спадку [10, с. 315–322]. Сконцентровані у внутрішньому значенні константи «рушник» смисли корелюють з центрами навчальної дисципліни «Українознавство», а саме «Україна – мова», «Україна – етнос», «Україна – історія», «Україна – нація» і т. п.

Щоправда, є інший досвід, коли студент різко негативно оцінив запропоновану художню інформацію, не зумівши її інтерпретувати. Він пояснив своє фіаско тим, що не розуміє змісту віршованого тексту, чий художні засоби – тропи, стилістичні фігури, тобто основні елементи літературного стилю знаного поета, музичний супровід всевітньо відомого композитора категорично не подобаються, а фільм нецікавий йому особисто. Згодом з'ясувалося, що через повну тривалу відсутність матеріальних засобів для життя, загрозу виселення з гуртожитку у зв'язку з поганою успішністю (спричиненою якраз фізичним виснаженням), студент перебував у стані глибокої ентропії, ускладненої явищем *прокрастинації*. Відсутність фізичних сил до навчання маскувалася під падінням інтересу до занять, що також призвело до прогресивного заниження власної самооцінки, зумовленого синдромом вивченої безпорадності. Проте застосовані індивіду-

альні високотехнологічні підходи до подання навчальної інформації, зокрема імітаційне моделювання комунікативної ситуації як методологічний інструмент студентської проєктної діяльності, вплинули на нейтралізацію негативних факторів.

3. Проєктна діяльність студентів як креативна інформаційно-технологічна методика

За нашими спостереженнями, сучасна методика викладання українознавчих дисциплін, зокрема мовних, проведення теоретичних і особливо практичних занять повинна сприяти подоланню ентропії у студентській життєдіяльності як в Україні, так і поза її межами, упродовженню в навчальний процес прогресивних інноваційних технологій, що передбачають динамічні методи чи альтернативні підходи до встановлення характеристик досліджуваних об'єктів, отримання, аналізу, обґрунтування проміжних результатів пізнання, формулювання й обговорення індивідуальних висновків і припущень.

Вважаємо, що вагомою інноваційно-технологічною методикою викладання / навчання українознавчих дисциплін для всіх автохтонних учасників освітнього процесу в сучасній вищій школі як в Україні, так і тих, хто був змушений виїхати за її межі, є проєктна діяльність студентів, де викладач отримує позицію «дорадчого голосу». Ця методика відповідає трьом додатковим новітнім принципам, висунутим дослідниками для технологічно-комунікаційних методологічних концепцій. Це:

- мультимедійність,
- інтерактивність,

– гіпертекстуальність – принципи, які урізноманітнюють спосіб подання навчального матеріалу, покращують його якість, підвищують рівень сприйняття закладених у інформаційному фрагменті смислів.

На думку дослідників, освітній проєкт – це хронологічно обмежена комплексна обопільна діяльність суб'єкта навчання й суб'єкта вивчення матеріалу, спрямована на досягнення конкретної мети, яка полягає у створенні унікального продукту, послуги чи результату [6, с. 87–93].

Для поліпшення стану сучасної освітньої діяльності в Україні важливо, що від рутинної роботи педагогів зі студентською аудиторією

проект відрізнявся *креативністю*. Йдеться про творчу властивість проекту бути носієм новаторських ідей, привертати увагу загалом за рахунок імітації, часом пародіювання, яскравості образів, які легко сприймаються й автоматично запам'ятовуються, реалізовувати потенціал високої результативності, що зумовлює ефективність методичної концепції, динаміку поетапного перебігу самого проекту, унікальність запланованого результату, високий рівень зацікавленості обох суб'єктів освітньої взаємодії.

Сучасна проектна технологія у вищій освіті базується на філософських ідеях педагогічного прагматизму, висунутих і обґрунтованих у двадцятих роках минулого століття американським дослідником Джоном Дьюї, який доводив, що суб'єкт навчання може активно зацікавитись лише тими знаннями, які він отримає внаслідок власної практичної самодіяльності, особистого досвіду, отже, тими, які згодяться для пошуків і знаходження свого успішного місця в подальшому житті [13, р. 54–63].

Нагадаємо, що ця інноваційна освітня технологія передбачає динамічний педоцентричний метод розв'язання поставленої перед студентами гіпотетичної проблеми, який реалізується переважно через ігрові прийоми. Використання цього підходу на практичних і семінарських заняттях не просто забезпечує перманентну активність усіх студентів, які перебувають в аудиторії, упродовж усього передбаченого академічного часу заняття, а стійку особисту зацікавленість і в здобутті знань, окреслених цією навчальною дисципліною, і в отриманні відмінного результату, запрограмованого конкретним проектом.

Проектна діяльність, або, точніше, конвергентна взаємодія викладача і студента, націлена на розроблення навчального тематичного проекту – плану подання, з одного боку, та плану засвоєння інформаційного фрагменту дисципліни, з іншого боку; вона починається зі спільного обговорення очікуваного результату – унікального продукту як мети проекту, початку й дедлайну спільної роботи, послідовності її етапів, на кожному з яких вирішується поставлене завдання, форм унаочнення проміжних результатів. Цінно, що проектній діяльності передують запропонована викладачем ідея, яку потрібно реалізувати, а далі, упродовж роботи над проектом, студенти обговорюють шляхи й форми втілення цієї ідеї, вносять свої корективи щодо кожного етапу спіль-

ної праці, і таким чином відточують критичне мислення, критичний аналіз отриманої інформації, уміння самостійно обирати оптимальне вирішення складної ситуації, вести професійну дискусію, отримують і закріплюють практичні знання й навички.

Зазвичай, для реалізації проєкту і відпрацювання стереотипів цілеспрямованої творчої продуктивної співпраці студентів поділяють на команди, зорієнтовані на дослідження й вирішення розподілених поміж командами фрагментів спільного завдання, на раціональне використання наявних ресурсів, алгоритми виконання завдань, які забезпечують уникнення хаотичних дій, а потім кожна команда обирає керівника проєктного фрагменту.

З нашого погляду, необхідно, щоб у колективній свідомості студентів проєктна діяльність як інноваційна освітня технологія корелювала з креативним *хабом*. Зважаючи на тлумачення запозиченого англійського терміна *hub* – «*центр*», «*вузол*», базове поняття хабу в освітній сфері наділяють об'єднаними значеннями навчального центру, де умисне створено матеріальні, темпоральні, методичні, інформаційні, емоційно-психологічні умови для *імітаційного моделювання* соціальної, культурної чи бізнес-діяльності, аналогічної складній реальній моделі, шляхом коворкінгів, тренінгів, вебінарів і т. п.

Генерування освітнього хабу як сучасного технологічного модуля проєктної діяльності передбачає у фізичному (іноді віртуальному) просторі конструювання єдиної навчально-тренувальної платформи спеціалізованої комунікації студентів, які на основі власного інтелектуального потенціалу й індивідуального практичного досвіду імітують спрямовану до поставленої мети плідну професіональну співпрацю фахівців, спеціалістів різних галузей: обговорюють ідеї створення унікального продукту, що стане результатом проєкту, планують етапи роботи, розподіляють ролі й інструменти досягнення мети спільної діяльності.

Зрозуміло, що для вивчення у вищій школі такої когнітивної комплексної навчальної дисципліни, як «Українознавство» відповідно до концентрів «Україна – мова», «Україна – етнос», «Україна – історія», «Україна – нація», *освітній хаб* з обов'язковим методом *імітаційного моделювання* заданих реальних спеціалізованих комунікативних ситуацій є фундаментальним / максимально дієвим *фреймворком* – точніше, готовим *каркасом інсценізації* типових ситуацій вербальної

комунікації, де використовуються функціональні різновиди спілкування, приурочені до відповідних бізнесових сфер і конкретних форм суспільної свідомості.

Тож у програмних вимірах українознавства, де увага акцентується на модулі «Мова і національна самоідентичність», саме інсценізація постає універсальним методологічним *інструментом*. Адже цей інструмент вичерпно забезпечує конверсію статичного навчального матеріалу, який містить історичну, лінгво-психологічну, фольклорну, філософську інформацію про обґрунтування основної ролі мови у формуванні індивідуальної та колективної етнічної ментальності, самобутньої культури на фундаменті народного фольклору та декоративно-прикладного мистецтва, відзначеної гуманізмом, відсутністю ксенофобії, відкритістю до світу, ідентичних національних атрибутів державності, автентичної історичної спадкоємності, згуртування й консолідації нації, у динамічні діалогічні єдності змодельованої комунікативної ситуації, з відповідним жанрово і стилістично вмотивованим уживанням системно дібраних мовних елементів. Важливо, що діалогічні єдності є вербальним відображенням студентського *мистецтва* створювати авторські сценічні образи конкретних типів живих персонажів, які, спілкуючись у специфічних стилістично маркованих ситуаціях, зорієнтовані на продукування конкретних жанрово-стилістичних диференційованих різновидів текстів – мету й результат завчасно узгодженого між викладачем і студентами соціально-професійного завдання. Таким чином, інсценізація ситуацій функціонування константних даних статичного програмного матеріалу через безпосереднє перевтілення студентів у створювані ними самими, сфантазовані, представлені засобами імпровізації сценічні образи учасників стилістично маркованих комунікативних ситуацій, дозволяє «оживити» сприйняття та інтерпретацію навчального матеріалу.

Використання *імітаційного моделювання* в навчальному процесі дозволяє студентам відтворити реальні соціокультурні сценарії в безпечних аудиторних умовах. Імітаційне моделювання допомагає студентам-економістам побачити прямий зв'язок між національною самосвідомістю та конкурентоспроможністю бренду. Залучення до проектної роботи сприяє розвитку критичного мислення, командної взаємодії та лідерських якостей майбутніх молодих фахівців. Результатом роботи

за цією методикою має стати формування свідомої особистості, здатної ефективно діяти в україномовному професійному просторі.

Моделюючи словесними й несловесними засобами справжньої акторської майстерності (міміка, дикція, інтонація, пластика, рухи тощо) типову комунікативну ситуацію, зорієнтовану на продукування певного функціонального жанрово-стилістичного різновиду текстів, студенти як актори завдяки емоційно-естетичному залученню в таку діяльність впливають на аудиторію. Результатом є:

- почуття емпатії – співпереживання, викликане до комунікантів, які долають okazіональні мовно-мовленнєві стилістичні труднощі в інсценізованих умовах спілкування, сприяє розвитку емоційної інтелігентності;

- розширення громадянського світогляду, оскільки відкриваються нові аспекти розуміння проблем в інсценізованих ситуаціях, які зазвичай можуть бути далекими від повсякденного досвіду;

- соціальна відповідальність у всіх учасників інсценізації жанрово-стилістичного інформаційного контенту з тим, як студенти – актори, демонструючи обізнаність про актуальні соціальні проблеми, маніфестують заохочення до поступових суспільних перетворень, імпліцитний заклик до більш відповідальної взаємодії з оточенням;

- інтелектуальний розвиток, зумовлений властивістю інсценізації текстового матеріалу стимулювати глядачів до роздумів і обговорень важливих питань, що сприяє розвитку критичного мислення.

4. Інсценізація модульно-тематичного матеріалу як інструмент проєктної діяльності студентів

Спираючись на функціональні критерії інноваційного методу проєктних технологій студентської навчальної діяльності, можна запропонувати студентам першого курсу орієнтовний перелік тем для експериментальної проєктної роботи.

Мовна стратегія стартапу, мета якої полягає у моделюванні виходу локального бренду на загальнонаціональний ринок через впровадження україноцентричного неймінгу та маркетингу.

Економічний ефект мовної лояльності, що передбачає імітацію можливих типів поведінки споживачів залежно від мови обслуговування в банківському секторі або ритейлі.

Корпоративна культура як модель національної ідентичності, спрямована на створення моделі переходу великої компанії з іноземними інвестиціями на українську ділову мову (з диференціацією ризиків та переваг).

Мовний менеджмент у кризових ситуаціях, зорієнтована на моделювання словесної комунікації PR-відділу під час вирішення мовних конфліктів у соціальних мережах.

Дизайн національного бренду, де представлене імітаційне моделювання візуальної та мовної ідентичності продукту для експорту, у межах якого розглядаються варіанти впливу мовного коду на впізнавання бренду.

Мовна компетенція при наймі, сутність якої полягає в моделюванні стереотипних ситуацій відбору персоналу, коли рівень володіння фаховою мовою є основним показником професійної придатності.

Державна мова в е-комерції, призначена для створення моделі інтерфейсу та алгоритмів взаємодії з клієнтом інтернет-магазину згідно з мовним законодавством України.

Репутаційний капітал мови, де акцентовано на моделюванні словесного впливу через мовну позицію власника бізнесу на інвестиційну привабливість компанії.

Мова як інструмент внутрішнього маркетингу, що потребує побудови моделі заохочення персоналу шляхом використання національних символів та зміцнення мовних традицій у колективі.

Цифрова ідентичність економіста, що передбачає моделювання професійного профілю фахівця в LinkedIn та інших мережах, де мова публікацій створює особистий бренд.

Від англосуржикю до фахової української, у фокусі якої створення імітаційної моделі комунікації в IT-компанії.

Реалізація проєктної діяльності передбачає такий алгоритм обопільної взаємодії викладача та студентського колективу:

- визначення проблеми (наприклад, бар'єри у використанні української мови в бізнес-середовищі);
- розподіл ролей між учасниками проєкту;
- створення сценарію моделі;
- апробація результатів.

Залучення інформаційних, економічних, гральних, презентаційних та інших різноманітних інтернет-ресурсів у проектну діяльність студентів становить вдалий реалізаційний базис проекту: формуються за спільною зацікавленістю горизонтальні зв'язки між усіма учасниками, включаючи викладачів, відбувається мобілізація сукупного конструктивного потенціалу, живого вияву творчої фантазії студентів навколо спільних цінностей, виразного унаочнюються гумористичні або іронічні зворотні реакції на введenu інформацію.

При цьому імітаційне моделювання певної бізнес-ситуації у рамках проектної діяльності має бути зорієнтоване на запропоновану схему:

Тема проекту.

Наш об'єкт: назва умовної компанії, стартапу.

Паспорт проекту. вхідні дані: опис компанії/стартапу, опис стартової ситуації, яку ви моделюєте.

Мета моделювання: Чого ми хочемо досягти (наприклад, підвищити лояльність клієнтів або змінити внутрішню культуру компанії)?

Мовний компонент: вибір мовної політики,

Наша цільова аудиторія: На кого буде спрямована мовна стратегія?

Реакція клієнтів або ринку (імітація за допомогою рольової гри або опитування),

Поточний стан: Яка мова переважає в комунікації зараз?

Проблема: Чи заважає такий стан розвитку вашої компанії чи стартапу (невідповідність закону, втрата українськомовного сегмента ринку, розмитість бренду)?

Ресурс: Які інструменти для зміни ситуації є в наявності (команда, бюджет на переклад, підтримка керівництва)?

Прогноз результатів (SWOT-аналіз моделі): прогноз прибутку чи лояльності клієнтів, що залежить від обраної мовної політики.

Алгоритм імітаційного моделювання:

Крок 1: зміна візуальної ідентичності (сайт, вивіски, пакування).

Крок 2: навчання персоналу та впровадження стандартів ділового етикету.

Крок 3: запуск рекламної кампанії з акцентом на національні цінності.

Необхідно нагадати, що успішний захист проекту оцінюється за вичерпністю таких показників, як обґрунтованість тез, якість моделювання, аналітичність, мовна грамотність та презентація:

– *показник обґрунтованості* – наскільки переконливо команда довела, що обрана мовна стратегія допоможе бізнесу чи професійному зростанню;

– *показник якості моделювання* – чи виписані конкретні кроки (алгоритм) імітаційного моделювання обраної ситуації;

– *показник аналітичності* – чи виявлена здатність оцінити загрози та переваги (SWOT-аналіз) обраної моделі;

– *показник мовної грамотності* – чи дотримані норми сучасної української літературної мови в оформленні проєкту та під час виступу;

– *показник презентація* – наскільки чітко, впевнено та красномовно представлена командна позиція під час пітчінгу ідей, коли команда повинна довести, що її «мовна модель» є економічно вигідною та соціально значущою.

Ефективність імітаційного моделювання варто оцінювати згідно з таблицею 1.

Таблиця 1

Ефективність імітаційного моделювання

Сильні сторони (Strengths)	Слабкі сторони (Weaknesses)
Потужний бренд, патріотична лояльність	Витрати на перенавчання персоналу
...	...
Можливості (Opportunities)	Загрози (Threats)
Вихід на нові ринки, грантова підтримка	Ризик втрати консервативних клієнтів
...	...

При цьому інсценізація, що є, по суті, імітаційним моделюванням різних сегментів, притаманних стандартизованим ситуаціям офіційного вербального спілкування, куди студенти природно «занурюються», максимально сприяє ментальній фіксації своєрідних тенденцій використання мовних одиниць у досліджуваному стилі як в усній, так і в письмовій формах, дозволяє практично випробувати можливості вживання синтаксичних фігур (антитези, інверсії, паралелізму, риторичних питань, еліпсису) української мови для посилення

виразності реплік створених діалогів у змодельованих публічних ситуаціях.

Водночас інструмент інсценізації на основі імітаційного моделювання, наближеного до актуальних реалій ділової комунікації, спонукає студентів відпрацювати навички використання автентичних просодичних, або ритміко-інтонаційних елементів (висота, довгота, сила інтонації, мелодика, ритм, темп, наголос, паузи), за допомогою яких зорганізується звуковий потік мови, членується мовлення та сполучаються його структурні частини (відносна сила вимови слів і їхніх частин, співвідношення відрізків мовлення по довготі, підвищення або зниження основного тону, місце наголосу, загальний темп мовлення, паузи, загальне темброве забарвлення), розрізняються типи речень (питальні, розповідні). Це надсегментні одиниці мовлення, що накладаються на лінійні одиниці (звуки, слова), виділяючи основний зміст висловлювання, маніфестуючи емоційне ставлення мовця до того, що відбувається.

5. Висновки

Таким чином, метод імітаційного моделювання заданих параметрів реального офіційно-ділового спілкування, ототожнений з інструментом *інсценізації* типових спеціалізованих комунікативних ситуацій у межах креативного *хабу*, організованого у фізичному та віртуальному просторі для викладання українознавства як комплексної галузі гуманітарних знань, є домінантним універсальним методом продуктивної проєктної діяльності студентів.

По-перше, креативні неформальні умови вивчення статичного теоретичного матеріалу на спільно сконструйованій єдиній навчально-тренувальній платформі спеціалізованої комунікації студентів зумовлюють динамічне перемикання реєстру схоластичного аудиторного спілкування студентів з навчальним матеріалом і його транслятором – викладачем на реєстр динамічного неформального осмислення навчальної інформації та наочного, можливо, дискусійного втілення його функціональних іпостасей, відображених через самостійне створення образів з мобілізацією новітніх високотехнологічних можливостей інформаційного мережевого простору.

Між масовою активною роботою студентів упродовж проєкту, жвавістю рефлексії, безумовними образно-сценічними знахідками, що ґрунтуються на спостережливості, аналітико-синтетичному підході до життєвих ситуацій, та застосуванням методики імітаційного моделювання заданих параметрів реального офіційно-ділового спілкування з прийомом *інсценізації*, встановлюється міцний зв'язок, відповідно до відомого у психології *закону* ефекту. Сутність цього закону, обґрунтованого американськими дослідниками Торндайком – Халлом, у тому, що згаданий зв'язок між навчальною комунікативною ситуацією та заданими діями комунікантів у межах ситуації підкріплюється й закріплюється за умови позитивного ефекту їхніх дій, які обов'язково супроводжуються почуттями зацікавленості, задоволення, зовнішнього схвалення правильного виконання завдань [21, р. 91–94]. І це позитивно впливає на індивідуально-колективну свідомість суб'єкта навчання, зміцнює його упевненість у власному інтелектуальному потенціалі, а на основі успішного індивідуального й колективного практичного досвіду – у здатності до власної продуктивної участі в майбутній плідній фаховій співпраці між спеціалістами різних галузей.

По-друге, застосування цього методу забезпечує енергійний імпульс індивідуально-колективної творчої фантазії учасників проєкту. Студенти створюють яскраві образи переважно мовними засобами, серед яких визначальне місце належить просодичним, чи ритміко-інтонаційним засобам, насамперед інтонації й тембровим відтінкам, а також рухам, поглядам, виразам облич, умінню імпровізувати, тобто тим прийомами сценічної майстерності, що слугують розкриттю внутрішніх смислів кожного висловлення, удосконалюють уміння імпровізувати в різних ситуаціях спілкування.

Оскільки команди репрезентують результати своєї роботи над проєктом послідовно, по черзі, то студенти, не задіяні в конкретний момент у показі, зрозуміло, є «глядачами», свідками створення художніх образів. Емоційний контакт команд –акторів і команд –глядачів, які співпереживають інсценізованому показу, закономірно викликає обобільне почуття емпатії. Як наслідок, у студентів формується адекватна самооцінка, впевненість у можливостях контролювати своє життя навіть у повсякденних обставинах, головне – у власній здат-

ності до блискучого навчання. А це безперечні показники подолання ентропії у студентському середовищі, вивільнення прихованого когнітивного потенціалу.

Імітаційне моделювання заданих параметрів реальної різноформатної комунікації з використанням інструменту *інсценізації* типових спеціалізованих комунікативних ситуацій у межах креативного *хабу*, організованого у фізичному та віртуальному просторі для викладання українознавства, є домінантним універсальним методом продуктивної проєктної діяльності студентів.

Упровадження імітаційного моделювання у вивчення модуля «Мова і національна самоідентифікація» дозволяє студентам-економістам не просто засвоїти знання про мову, а безпосередньо випробувати її роль як стратегічного інструменту в управлінських та соціальних процесах. Проєктна діяльність у межах курсу сприяє трансформації теоретичних концептів національної ідентичності у практичні професійні компетентності, формуючи свідомого фахівця, здатного ефективно діяти в українськомовному бізнес-середовищі. Системне використання запропонованого методичного інструменту забезпечує високий рівень залученості першокурсників, стимулюючи їхнє критичне мислення та відповідальне ставлення до мови як невід'ємного складника особистого й державного успіху. Перспективним напрямком досліджень може бути створення системи віртуальних симуляційних кейсів, які уможливають удосконалення навичок кризової комунікації в умовах реального часу. Це сприятиме формуванню єдиного інноваційного освітнього простору, у якому національна і мовна ідентичність є невід'ємною компонентою професійної культури майбутнього фахівця.

Список літератури:

1. Звіт з моніторингу працевлаштування випускників вищої та фахової передвищої освіти. Дата спостереження – 01 листопада 2022 року: Міністерство освіти і науки України. 13 с. С. 10–12.
2. Козловська, Л. С. Комунікативна культура як складник професійної компетентності майбутнього економіста. *Економічна аналітика: сучасні реалії та прогностичні можливості* [Електронний ресурс]: матеріали тез II Міжнародної науково-практичної конференції. Україна, Київ: КНЕУ, 2025. С. 380 – 382.
3. Мова і війна: динаміка мовної системи і мовна політика. Монографія. К., 2024. 616 с.

4. Поліщук О., Свящук Ю., Сосулін М. Освіта в Україні під час війни: сучасні проблеми та майбутні рішення. *Педагогіка безпеки*. 2024. Вип. 9. С. 80 – 85. DOI: <https://doi.org/10.31649/2524-1079-2024-9-2-080-085>
5. Прокопенко О. А. Емоційне виснаження студентів та втома під час війни. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: педагогіка та психологія*. 2025. № 7. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-9199-2025-7-10-01>
6. Савенко В. І. та ін. Ентропія як прояв системної діалектичної сутності будівельної організації / Пальчик С. П., Ключова В. В., Победа С. С. // *Технологія управління розвитком складних систем*. 2018. № 36. С. 142–148.
7. Татенко В. О. Соціальна психологія націєтворення: суб'єктновчинковий підхід: монографія. 2-ге вид., переробл. і допов. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2021. 142 с.
8. Тілкіна Н. В. Вплив війни на сферу освіти. Україна та соціально-психологічне становище студентів. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2024. № 2 (13). С. 130–147. DOI: [https://doi.org/10.31499/2618-0715.2\(13\).2024.316721](https://doi.org/10.31499/2618-0715.2(13).2024.316721)
9. Чмелюк К. Життя українського студентства між неолібералізмом і війною. Спільне. Commons. Журнал соціальної критики. 19. 04. 2024. URL: <https://commons.com.ua/uk/stanovishe-studentstva-pid-chas-vijni/> (дата звернення: 19.02.2026)
10. Чолан В. Я. Семіотична трансформація автентичної константи у перекладах старослов'янських канонічних текстів // “Scientific Collection InterConf”, 54 (236): with the Proceedings of the 4-th International Scientific and Practical Conference “Modern Knowledge Research and Discoveries” (February 19-20, 2025; Vancouver, Canada) / comp. by LLS SPC InterConf”. Vancouver: A. T. International, 2025. 601 p. P. 315–322.
11. Arthur, C. *Religion and the media*. Oxford, 1993. P. 9.
12. Bartminsky J. *Etnolingvistika sloviaska – proba bilansu.* // *Etnolingvistika. Problemy języka i kultury.* / Red. J. Bartminsky. Lublin. 2004. V. 16. P. 10–11.
13. Dewey's J. *The Public and its Problems. An Essay in Political Inquiry.* Edited and with an Introduction by Melvin L Rogers. Ohio University Press, 2016. 304 p.
14. Heider F. *The Psychology of Interpersonal Relations*. Hillsday, 2013.
15. *The Journal of Positive Psychology*. 2013. Vol. 8(6). Special Issue: Positive Psychology in Search for Meaning, guest editor D. Leontiev.
16. Maier, S. F., Seligman M. E. P. Failure to escape traumatic shock. *Journal of Experimental Psychology*, 1967.
17. Overmier, J. B., Seligman, M. E. P. Effects of inescapable shock upon subsequent escape and avoidance responding. *Journal of Comparative and Physiological Psychology*, № 63, 1967.
18. Seligman, M. E. P, Freeman, W. H. *Helplessness: on depression, development, and death*, 1992. New York.
19. Silverstein, M. Cultural Concepts and the Language-Culture Nexus // *Current Anthropology*. 2004. V. 45 / 5.
20. Thorndike, E. et coll. *The fundamentals of learning*. New York, Teachers' College, Columbia University , 1932. 343 p. P. 91–94.

21. Tomasello, M. *The Cultural Origins of Human Cognition*. Cambridge, 1999.

22. Warschauer M. *Computer Assisted Language Learning: an Introduction // Multimedia language teaching / ed. by S. Fotos*. Tokyo: Logos International, 1996. P. 3 – 20. текстів // “Scientific Collection InterConf”, 54 (236): with the Proceedings of the 4-th International Scientific and Practical Conference “Modern Knowledge Research and Discoveries” (February 19-20, 2025; Vancouver, Canada) / comp. by LLS SPC InterConf”. Vancouver: A. T. International, 2025. 601 p. P. 315–322.

References:

1. Zvit z monitorynhu pratsevlashtuvannya vypusnykiv vyshchoyi ta fakhovoyi peredvyshchoyi osvity. Data sposterezhenyia – 01 lystopada 2022 roku: Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. [Report on monitoring the employment of graduates of higher and professional pre-higher education. Observation date – November 1, 2022]. pp. 10–12. (in Ukrainian)

2. Kozlovska, L. *Komunikatyvna kul'tura yak skladnyk profesiynoyi kompetentnosti maybutn'oho ekonomista / Ekonomichna analityka: suchasni realiyi ta prohnostychni mozhlyvosti [Communicative culture as a component of the professional competence of a future economist]. Ekonomichna analityka: suchasni realiyi ta prohnostychni mozhlyvosti [Elektronnyi resurs] : materialy tez II Mizhn. nauk.-prakt. konf. (Kyiv, January 24, 2025)*. Kyiv: KNEU, pp. 380–382. (in Ukrainian)

3. *Mova i viyna: dynamika movnoyi systemy i movna polityka*. Monohrafiya. [Language and War: Dynamics of the Language System and Language Policy]. *Monohrafiya*. K., 2024. 616 p. (in Ukrainian)

4. Polishchuk O. V., Svyashchuk Y. A., Sosulin M. V. *Osvita v Ukraini pid chas viyny: suchasni problemy ta maybutni rishennya [Education in Ukraine during the war: current problems and future solutions]. Pedahohika bezpeky*. 2024. no. 9, pp. 80–85. (in Ukrainian)

5. Prokopenko O. A. *Emotsiyne vysnazhennya studentiv ta vtoma pid chas viyny. [Emotional exhaustion of students and fatigue during war]. Problemy suchasnykh transformatsii. Seriya: pedahohika ta psykholohiia*. 2025. no. 7. (in Ukrainian)

6. Savenko V. I. et other. *Entropiya yak proyav systemnoyi i dialektychnoyi sutnosti budivel'noyi orhanizatsiyi [Tekst] / V. I. Savenko, S. P. Pal'chuk, V. V. Klyuyeva, S. S. Pobeda. [Entropy as a manifestation of the systemic and dialectical essence of construction organization]. Upravlinnia rozvytkom skladnykh system*. 2018. no. 36, pp. 142–147. (in Ukrainian)

7. Tatenko V. O. *Sotsial'na psykholohiya natsiyetvorenyia: sub'yektnovchynkovyy pidkhid. 2-he vyd., pererobl. i dopov. [Social psychology of nation-building: a subject-action approach]. Monohrafiia*. 2-he vyd., pererobl. i dopov. Kropyvnytskyi : Imeks-LTD, 2021. 142 p. (in Ukrainian)

8. Tilkina N. V. *Vplyv viyny na sferu osvity. Ukrainina ta sotsial'no-psykholohichne stanovyshche studentiv. Sotsial'na robota ta sotsial'na osvita [The impact of war on education. Ukraine and the socio-psychological situation*

of students]. *Sotsialna robota ta sotsialna osvita*. 2024. no. 2 (13), pp. 130–147. (in Ukrainian)

9. Chmelyuk K. Zhyttya ukrayins'koho student-stva mizh neoliberalizmom i viynoyu. *Spilne. Commons. Zhurnal sotsialnoi krytyky*. 19. 04. 2024. URL: <https://commons.com.ua/uk/stanovishe-studentstva-pid-chas-vijni/> (in Ukrainian)

10. Cholan V. Semiotic transformation of authentic constants in translations of Old Slavonic canonical texts. // “Scientific Collection InterConf”, 54 (236): with the Proceedings of the 4-th International Scientific and Practical Conference “Modern Knowledge Research and Discoveries” (February 19-20, 2025; Vancouver, Canada) / comp. by LLS SPC InterConf”. Vancouver: A. T. International, 2025. 601 p. P. 315–322.

11. Arthur, C. Religion and the media. Oxford, 1993. P. 9.

12. Bartminsky J. Etnolingvistika sloviaska – proba bilansu // Etnolingvistika. Problemy jazyka i kultury. / Red. J. Bartminsky. Lublin. 2004. V. 16. P. 10–11.

13. Dewey's J. The Public and its Problems. An Essay in Political Inquiry. Edited and with an Introduction by Melvin L Rogers. Ohio University Press, 2016. 304 p.

14. Heider F. The Psychology of Interpersonal Relations. Hillsday, 2013.

15. The Journal of Positive Psychology. 2013. Vol. 8(6). Special Issue: Positive Psychology in Search for Meaning, guest editor D. Leontiev.

16. Maier, S. F., Seligman M. E. P. Failure to escape traumatic shock. *Journal of Experimental Psychology*, 1967.

17. Overmier, J. B., Seligman, M. E. P. Effects of inescapable shock upon subsequent escape and avoidance responding. *Journal of Comparative and Physiological Psychology*, № 63, 1967.

18. Seligman, M. E. P, Freeman, W. H. Helplessness: on depression, development, and death, 1992. New York.

19. Silverstein, M. Cultural Concepts and the Language-Culture Nexus // *Current Anthropology*. 2004. V. 45 / 5.

20. Thorndike, E. et coll. The fundamentals of learning. New York, Teachers' College, Columbia University, 1932. 343 p. P. 91–94.

21. Tomasello, M. The Cultural Origins of Human Cognition. Cambridge, 1999.

22. Warschauer M. Computer Assisted Language Learning: an Introduction // *Multimedia language teaching* / ed. by S. Fotos. Tokyo: Logos International, 1996. P. 3–20.